

IPAS INDEXO

Reģ.Nr.: 40203042988, Elizabetes iela 13-1A, Rīga, LV-1010, e-pasts: info@indexo.lv

2018. gada 8. novembrī

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai
vsaa@vsaa.lv
Latvijas Republikas Labklājības ministrijai
lm@lm.gov.lv
Latvijas Republikas Finanšu ministrijai
pasts@fm.gov.lv
Latvijas Republikas Ministru kabinetam
vk@mk.gov.lv
Finanšu un kapitāla tirgus komisijai
fktk@fktk.lv

Par nepieciešamību grozīt valsts fondēto pensiju shēmas ieguldījumu plāna sākotnējās izvēles mehānismu

Ņemot vērā Latvijas demogrāfiskās situācijas spiedienu uz pensiju sistēmu, Valsts fondēto pensiju shēma (VFPS) ir viens no tikai dažiem rīkiem, kas Latvijas iedzīvotājiem var nodrošināt adekvātu vecuma pensiju. Lai šo mērķi sasniegtu, VFPS līdzekļi ir ienesīgi jāiegulda.

IPAS "Indexo" (INDEXO), atsaucoties uz savu mērķi uzlabot VFPS darbību, izsaka priekšlikumu, lai aizsargātu jaunu VFPS dalībnieku intereses:

1. Šobrīd jauns VFPS dalībnieks var izvēlēties savu līdzekļu pārvaldītāju un ieguldījumu plānu. Ja proaktīva izvēle netiek veikta, dalībnieks tiek "ielozēts" vienā no tirgū esošajiem ieguldījumu plāniem ar konservatīvu ieguldīšanas politiku.
2. Tā kā līdz pat 80 % jauno dalībnieku neveic proaktīvu izvēli, šie lielākoties gados jaunie ieguldītāji tiek masveidā pievienoti konservatīviem pensiju plāniem. **Tas nodara būtisku kaitējumu viņu pensiju kapitālam:**
 - a. Konservatīvo pensiju plānu gaidāmais ilgtermiņa ienesīgums ir daudz zemāks nekā aktīvo plānu gadījumā.

- b. Konservatīvo pensiju plānu vienīgā priekšrocība ir zems svārstīgums, kas nav nepieciešams jauna ieguldītāja gadījumā, kuram līdz pensijas vecumam atlikuši vairāki gadu desmiti.
3. Rezultātā cieš gan ieguldītāja, gan visas VFPS ilgtermiņa ienesīgums. Samazinās iespēja, ka VFPS dalībnieks saņems adekvātu vecuma pensiju.
4. **Nepieciešams noteikt – ja proaktīva izvēle nav veikta, jaunais VFPS dalībnieks tiek "ielozēts" savam vecumam atbilstošā ieguldījumu plānā.**
- a. Gados jaunie ieguldītāji tiek "ielozēti" ieguldījumu plānos ar maksimālo likumā pieļauto akciju īpatsvaru.
- b. Gados vecāki ieguldītāji – piemēram, ārzemnieki, kuri uzsāk darbu Latvijā – tiek "ielozēti" savam vecumam piemērotos ieguldījumu plānos.
5. Šie grozījumi aizsargās jauno VFPS dalībnieku intereses un cels VFPS ilgtermiņa ienesīgumu. Tie atbilst pasaulē atzītajai labas ieguldīšanas praksei.

Aicinām Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūru, Labklājības ministriju, Finanšu ministriju, Latvijas Republikas Ministru kabinetu un Finanšu un kapitāla tirgus komisiju sadarboties, lai ieviestu šīs pārmaiņas, attiecīgi grozot Ministru kabineta noteikumu Nr. 272 "Noteikumi par valsts fondēto pensiju shēmas darbību" 7.¹ punktu. INDEXO piedāvā tikties ar jebkuru no iesaistītajām pusēm, lai apspriestu šajā vēstulē izteikto priekšlikumu.

Šīs vēstules pielikumā pamatojam vairākus no augstāk minētajiem punktiem.

Jautājumu gadījumā, lūdzu, sazinieties ar INDEXO valdes locekli Tomu Kreicbergu, tālr. +371 20 006 088, e-pasts: toms.kreicbergs@indexo.lv.

Ar cieņu,

IPAS "Indexo" valdes priekšsēdētājs _____ Valdis Siksnis

IPAS "Indexo" valdes loceklis _____ Toms Kreicbergs

Pielikums

1. Šobrīd jauns VFPS dalībnieks var izvēlēties savu līdzekļu pārvaldītāju un ieguldījumu plānu. Ja proaktīva izvēle netiek veikta, dalībnieks tiek "ielozēts" vienā no tirgū esošajiem ieguldījumu plāniem ar konservatīvu ieguldīšanas politiku.

Pilnu sākotnējā ieguldījumu plāna izvēles mehānismu apraksta Ministru kabineta noteikumu Nr. 272 "Noteikumi par valsts fondēto pensiju shēmas darbību" 7. un 7.¹ punkti. Augstāk minētais kopsavilkums ir vienkāršojums, kas atspoguļo mehānisma būtību.

2. Tā kā līdz pat 80 % jauno dalībnieku neveic proaktīvu izvēli, šie lielākoties gados jaunie ieguldītāji tiek masveidā pievienoti konservatīviem pensiju plāniem. **Tas nodara būtisku kaitējumu viņu pensiju kapitālam:**
 - a. Konservatīvo pensiju plānu gaidāmais ilgtermiņa ienesīgums ir daudz zemāks nekā aktīvo plānu gadījumā.
 - b. Konservatīvo pensiju plānu vienīgā priekšrocība ir zems svārstīgums, kas nav nepieciešams jauna ieguldītāja gadījumā, kuram līdz pensijas vecumam atlikuši vairāki gadu desmiti.

Rakstā portālā DB.lv citēti dati no Labklājības ministrijas, ka šobrīd līdz pat 80 %¹ no jaunajiem VFPS dalībniekiem neveic proaktīvu izvēli un tādējādi nonāk savam vecumam pilnīgi nepiemērotā pensiju plānā. Turklāt, ņemot vērā faktu, ka šobrīd tikai daži procenti sistēmas dalībnieku gada laikā maina pensiju plānu, jaunais dalībnieks šajā konservatīvajā plānā var palikt vēl ilgus gadus.

Par apakšpunktu a:

Aktīvie pensiju plāni veic ieguldījumu kapitāla vērtspapīros un citos ieguldījumos ar augstāku svārstīgumu un gaidāmo ienesīgumu, kamēr konservatīvie pensiju plāni iegulda tikai finanšu instrumentus ar zemu svārstīgumu un attiecīgi zemāku gaidāmo ilgtermiņa ienesīgumu.

¹ <http://www.db.lv/zinas/80-cilveku-sakot-stradat-pasi-neizvelas-pensiju-planu-480508>

Saikne starp ieguldījuma riska kategoriju (svārstīgumu) un gaidāmo ienesīgumu ir pierādīta gadsimtu laikā, vispārpieņemta finanšu nozarē un neprasa papildu pamatojumu. Šeit vien atzīmēsim, ka 20. g.s. laikā 1 USD, kurš tika ieguldīts pasaules akciju tirgū, pārvērties 295 USD **pēc inflācijas**. Tikmēr 1 USD, kurš 1900. gadā ieguldīts veiksmīgajā ASV parādzīmju tirgū, gadsimta laikā kļuvis vien 5 USD vērts pēc inflācijas.²

Lai gan finansēs nākotne vienmēr var atšķirties no pagātnes, ir ļoti ticams, ka arī nākotnē ieguldījums aktīvajos plānos uzrādīs daudz augstāku reālo ilgtermiņa ienesīgumu nekā ieguldījumus konservatīvajos ieguldījumu plānos.

Par apakšpunktu b:

Konservatīvos pensiju plānus iesaka ieguldītājiem, kuriem naudu vajadzēs izmaksāt jau drīzumā, jo tie ir mazāk pakļauti tirgus svārstībām, salīdzinot ar aktīvajiem pensiju plāniem. Tā ir būtiska priekšrocība ieguldītājiem, kuriem pensijā jāiet pēc 1-10 gadiem.

Ieguldītājiem, kuriem laiks līdz pensijai mērams gadu desmitos, konservatīvo pensiju plānu stabilitāte kļūst daudz mazāk nepieciešama:

- 15-20+ gadu perspektīvā attīstīto valstu akciju tirgi kopumā praktiski vienmēr ir uzrādījuši pozitīvu ienesīgumu (par spīti pasaules kariem, depresijām un citām ekonomiskām pārmaiņām).
- Gados jaunais ieguldītājs iegulda tirgū pakāpeniski daudzu gadu laikā – gan "burbuļu" un "pīķu" laikos, gan krīžu un depresiju laikos, gan normālos tirgus apstākļos. Rezultātā krīzes un "burbuļi" izlīdzinās.

5. Šie grozījumi aizsargās jauno VFPS dalībnieku intereses un cels VFPS ilgtermiņa ienesīgumu. Tie atbilst pasaulē atzītajai labas ieguldīšanas praksei.

Kā piemērs pasaules praksei šajā jautājumā jāmin Zviedrijas lielais pensiju fonds AP7 Sāfa³, kurš ir automātiskā izvēle Zviedrijas "premium pension" sistēmā. Šis fonds akciju tirgū iegulda 100 % no visu to ieguldītāju aktīviem, kuri vēl nav sasnieguši 55 gadu vecumu (pilnīgi pretēja situācija Latvijā novērotajam).

² Dati no "Triumph of the Optimists", Dimson, Marsh & Staunton, Princeton University Press, 2002

³ <https://www.ap7.se/english/ap7-sa%CC%8Afa/>